

TA'LIMDA TEXNIKUMLARNING RENESSANSI: DUAL TIZIM ORQALI KORXONA VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI

Qashqadaryo viloyati Qarshi tuman

Agrosanoat texnikumi direktori

Yusupova Mohigul Suyunovna

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda kasb-hunar ta'limi tizimini (texnikumlarni) isloh qilishning dolzarb masalalariga, xususan, dual ta'lim modelini joriy etish orqali ta'lim va real iqtisodiyot ehtiyojlari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga bag'ishlangan. tadqiqotda mazkur modelning asosiy ustunliklari – bitiruvchilarning amaliy ko'nikmasi va ish bilan ta'minlanish darajasining yuqori ekanligi, shuningdek, uni amalga oshirishdagi institutsional va moliyaviy muammolar tahlil qilinadi. maqola texnikumlarni mustaqil, korxonalar bilan integratsiyalashgan markazlarga aylantirish bo'yicha amaliy takliflarni ilgari suradi.

Kalit so'zlar: texnikum, dual ta'lim, integratsiya, mehnat bozori, kadrlarni tayyorlash, innovatsiya, korxona-ta'lim hamkorligi.

Abstract: This article focuses on the pressing issues of reforming the vocational education system (technical schools) in uzbekistan, specifically implementing the dual education model to bridge the gap between education and the needs of the real economy. the research analyzes the key advantages of this model—the high level of graduates' practical skills and employment—as well as the institutional and financial challenges in its implementation. the article proposes practical suggestions for transforming technical schools into independent, integrated centers working closely with enterprises.

Keywords: technical school, dual education, integration, labor market, personnel training, innovation, enterprise-education cooperation.

Kirish. O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror va jadal rivojlanishi bevosita malakali ishchi kadrlarning sifatiga bog'liq. so'nggi yillarda mamlakatda kasb-hunar ta'limi tizimini tubdan isloh qilish, xususan, texnikumlarni zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashtirish strategik vazifaga aylandi. prezident farmonlari va qarorlarida belgilanganidek, texnikumlarning asosiy maqsadi – bu shunchaki diplom berish emas, balki korxonalar talab qiladigan amaliy ko'nikmali, tayyor mutaxassisni yetkazib berishdir.

Biroq, an'anaviy ta'lim tizimi korxonalarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi ushbu uzilishni bartaraf etishning eng samarali yo'li bu – germaniya, shveytsariya kabi rivojlangan davlatlarda muvaffaqiyatli sinovdan o'tgan dual ta'lim tizimini joriy etishdir.

Maqolaning maqsadi: texnikumlarda dual ta'lim modelini joriy etishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini tahlil qilish, korxona va ta'lim muassasasi integratsiyasining huquqiy va institutsional jihatlarini o'rganish hamda mazkur "renessans" orqali erishiladigan iqtisodiy samarani asoslashdan iborat.

Asosiy qism: dual ta'limning integratsiya mexanizmlari. Dual ta'lim – bu nazariy bilimlar (texnikumda) va amaliy ko'nikmalar (ishlab chiqarish korxonasida)ning teng ulushda o'qitilishini nazarda tutuvchi tizimdir. bu model texnikumlar oldida turgan asosiy muammolarni hal etish uchun quyidagi mexanizmlarni taklif etadi:

1. korxona va texnikumning huquqiy hamkorligi

Dual tizimning muvaffaqiyati korxona va ta'lim muassasasi o'rtasida tuzilgan shartnoma asosida belgilanadi.

- Hamkorlik shartnomasi: ushbu shartnoma talabaning o'qish muddati, ish haqi, mehnat muhofazasi va ta'lim dasturiga rioya qilish bo'yicha tomonlarning majburiyatlarini aniq belgilaydi.

- O'quv rejasini moslashtirish: korxona talabiga binoan, texnikum o'quv rejasini yangilanadi. masalan, 70% amaliyot va 30% nazariya nisbati o'rnatilishi

mumkin. bu jarayon ish beruvchining ta'lim jarayonida bevosita ishtirok etishini ta'minlaydi.

2. kadrlar sifati va ustoz-shogird tizimi

Dual ta'limda mutaxassisning sifati nafaqat o'qituvchiga, balki korxonadagi amaliyot ustasi (mentor) ga ham bog'liq.

- Mentorlik instituti: korxonada talabalarga bilim beruvchi usta-mentorlarning malakasi texnikum o'qituvchilari bilan bir xil standart asosida baholanishi lozim. mentorlar mehnat ta'limi metodikasidan xabardor bo'lishi shart.

- Moddiy-texnik bazadan samarali foydalanish: texnikumlar o'zining qimmat turadigan, lekin eskirgan laboratoriyalariga mablag' sarflash o'rniga, talabalarni korxonalarning eng zamonaviy uskunalari bilan jihozlangan ishlab chiqarish maydonlarida o'qitish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. texnikumlarning moliyaviy avtonomiyasi

Dual ta'lim modelining to'liq ishlashi uchun texnikumlarga moliyaviy mustaqillik berilishi talab etiladi.

- O'z-o'zini moliyalashtirish: korxonalar bilan tuzilgan shartnomalar, shuningdek, talabalarning o'quv-ishlab chiqarish faoliyatidan tushgan daromad texnikumning moddiy-texnik bazasini yangilashga yo'naltirilishi kerak.

- Kadrlar bo'yicha buyurtma: korxonalar texnikumlarga zarur bo'lgan kadrlar soni va mutaxassisliklari bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri buyurtma beradi. bu holat bitiruvchilarning 100% ish bilan ta'minlanishini kafolatlaydi.

Muhokama. Texnikumlar renassansini ta'minlashdagi asosiy muammo faqatgina huquqiy asoslarda emas, balki korxonalarning bu jarayonda faol ishtirok etishga tayyor emasligida hamdir. korxonalar qo'shimcha mas'uliyat va xarajatlardan qochishga urinishi mumkin.

- Korxonalarni rag'batlantirish: hukumat dual tizimda ishtirok etuvchi korxonalar uchun soliq imtiyozlari yoki subsidiyalar ajratishni kuchaytirishi zarur. bu, ayniqsa, kichik va o'rta biznes sub'ektlari uchun muhimdir.

- Institutsional islohotlar: texnikumlarga pedagogik jihatdan malakali, lekin zamonaviy ishlab chiqarish tajribasiga ega bo'lmagan o'qituvchilar o'rniga, amaliyotdan chiqqan, sertifikatlangan ustalarni jalb qilish mexanizmini soddalashtirish kerak.

- Bitiruvchi sifati: diplomga emas, balki talabaning korxonada olgan amaliy malakasini tasdiqlovchi malaka sertifikatiga ustuvorlik berish, bu esa xalqaro worldskills standartlariga mos kelishi lozim.

Xulosa . "Ta'limda texnikumlarning renessansi" dual ta'lim tizimini samarali joriy etish orqali erishiladi. bu tizim nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki O'zbekistonda kasbiy ta'limning maqomini butunlay o'zgartiradi.

1. Dual ta'lim texnikum bitiruvchilarining ish bilan ta'minlanishini kafolatlaydi va korxonalarning aniq buyurtmasi asosida kadr tayyorlash orqali mehnat bozorining "tayyor kadr"larga bo'lgan talabini qondiradi.

2. Texnikumlarga moliyaviy va akademik avtonomiya berish, ularni korxonalar bilan yaqin hamkorlikda ishlaydigan mustaqil va moslashuvchan markazlarga aylantirish jarayonni tezlashtiradi.

3. Hukumatning rag'batlantirish siyosati (soliq imtiyozlari) korxonalarni dual tizimning asosiy hamkoriga aylantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martdagi 163-sonli Qarori. "Professional ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida". (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 30.03.2021 y., 09/21/163/0252-son).

2. To'laganov, A. T. (2021). Professional ta'limda dual tizimni joriy etishning iqtisodiy samarasi. Iqtisodiyot va ta'lim, (4), 85-91.

3. WorldSkills International (2020). Global skills report on vocational education and training. (Xalqaro WorldSkills tashkilotining kasb-hunar ta'limi bo'yicha hisoboti).

4. Shumpert, Y. A. (2018). Innovatsion iqtisodiyot: rivojlanish nazariyasi. Toshkent: Yangi Asr Avlodi.